

Planteavlen 1945.

Af Konsulent *H. Land Jensen.*

Efter 5 Aars Krig bragte 1945 det afgørende Vendepunkt, Tysklands Kapitulation, og dermed Muligheden for Fred og Fremgang efter de umaadelige Ødelæggelser, Nedgangen i Produktion og Udtømmelsen af Reserver, som navnlig ramte Europas Lande, og hvor Danmark jo ogsaa fik sin Part af Ulykkerne. Standsning af Kamphandlerne følte som en Befrielse, men ingen kunde vente, at Omstillingen til mere normale Levevilkår og fredeligt Samkvem mellem Landene skulde ske pludseligt og med afgørende Følger for Fredsaarets Produktionsresultat.

1945 slutter sig derfor med Hensyn til Planteavlens Betingelser til de nærmest foregaaende Aar, hvor vanskelige Forsyninger og manglende Arbejdskraft prægede Forholdene. Tilførslen af Kunstgødning og Kemikalier blev paa afgørende Omraader væsentlig forringet. Adgangen til Køb af Maskiner og Redskaber var yderligere indskrænket, og paa mange Ejendomme blev Arbejdskraften den begrænsende Faktor i Produktionen. Hertil kom, at Bevægelsen henimod et for Landbruget mindre gunstigt Forhold mellem Produktpriser og Driftsomkostninger forstærkedes betydeligt i Aarets Løb.

Naar 1945 dog rent planteavlsmæssigt maa regnes til de nogenlunde gode Aar, skyldes det i første Række de forholdsvis gunstige klimatiske Betingelser.

Vejrforholdene.

Vinteren 1944/45 var gennemgaaende mild, dog gav Januar en Del Frost, hvilket sikkert har været af Betydning for at opnaa bekvem Jord ved Foraarsbehandlingen. Der faldt megen Regn i November og igen i Januar—Februar, saa meget, at man

Tabel 1. Temperatur, Solskinstimer og Nedbør 1945.
(Efter Meteorologisk Institut).

	Temperatur C°		Antal Solskinstimer		Nedbør	
	1945	Normal	1945	Normal	1945	Normal
Januar	-1,1	0,1	41	36	64	44
Februar	2,0	-0,1	38	66	67	34
Marts	4,9	1,6	140	123	20	41
April	7,2	5,5	175	174	49	40
Maj	11,2	10,7	243	252	51	42
Juni	14,4	14,2	245	264	71	47
Juli	17,1	16,0	264	245	70	64
August	17,0	15,3	193	223	102	80
September	13,3	12,3	179	167	50	57
Oktober	10,4	8,1	81	98	53	66
November	5,5	4,1	22	47	50	53
December	2,4	1,6	25	27	74	58

maa regne med stærkere Vinterudvaskning end normalt. Paa dette Omraade tiltrænges forsøgmæssige Undersøgelser, idet der meget vel kan tænkes at være stor Forskel fra Sted til Sted og ikke mindst fra Aar til Aar, afhængig af Nedbørmængden og Jordbundsforholdene, og dette vil være bestemmende for Udbringningstiden for Staldgødning og Ajle og i nogen Grad vel ogsaa for, hvilke Kvælstofmængder der anvendes i Kunstgødning.

Foraarsperioden gav lidt over normal Temperatur, Underskud af Nedbør i Marts, men en Del Overskud i April—Maj, hvilket sidste var med til at sikre Afgrødernes Spiring. Af afgørende Betydning for Høstudbyttet var det, at man igen i 1945 havde Overskudsnedbør i de egentlige Sommermaaneder Juni, Juli og August, og man ser af Tabeloversigten, at der ogsaa i disse Maaneder var lidt over normal Temperatur. Juni gav meget skyet Vejr, Solskinstimernes Antal var 245 mod normalt 264. I Juli var Solen bedre fremme, men i August var der paany Underskud. Mangelen paa Sol i lange Perioder gav Anledning til, at Sommeren 1945 nærmest blev opfattet som en kølig Sommer, hvad Temperaturmaalingerne dog, som det ses, ikke giver Medhold i. Den meget rigelige Nedbør i August faldt temmelig uens; det var navnlig i Omraader i Østjylland, der maalttes meget stor Nedbør, saaledes adskillige Steder paa Aar-

hus-Randersegnen omkring 250 mm mod normalt 80 mm. De vældige Nedbørsmængder gav Anledning til store Besværligheder for Kornhøsten og stedvis stærk Forringelse af Kvaliteten.

Eftersommeren var gennemgaaende mild, men med noget under normal Nedbør, i December dog en Del over Normalen.

Som Helhed maa Vejrforholdene i Vækstperioden 1945 karakteriseres som gunstige. Tørkeperioderne var kun kortvarige og Tørkeskade kun lidt udbredt.

Landbrugsarealets Benyttelse.

I Tabel 2 redegøres paa sædvanlig Maade for Hovedafgrøernes Andel i det samlede Landbrugsareal 1945 og de nærmest foregaaende Aar samt Femaarsperioden 1938/42. Kornarealet er i det sidste Par Aar reduceret en Del, Tilbagegangen fra 1938/42 til 1945 andrager ca. 3 pCt. Roe- og Kartoffelarealet er gaaet tilsvarende frem, men denne Forskydning skyldes udelukkende Kartoffelarealets Udvidelse, hvor man tog det store Spring frem i 1942; selve Roearialet er reduceret en lille Smule.

Tabel 2. Arealanvendelsen i 1000 ha, hele Landet.

Indenfor Omdriften	1938/42	1943	1944	1945	% Fremgang fra 1938/42 til 1945	Forholdstal 1945	
						Omdrift	Ialt
Korn	1347,1	1350,4	1331,6	1308,1	-2,9	48,4	41,1
Roer og Kartoffler ..	529,6	543,4	538,5	545,0	2,9	20,2	17,1
Græs og Grønfoder	737,6	708,9	736,8	744,4	0,9	27,5	23,4
Andre Afgr. og Brak	86,9	121,0	111,6	106,3	22,3	3,9	3,4
Ialt i Omdriften	2701,2	2723,7	2718,5	2703,8	0,1	100,0	85,0
<i>Udenfor Omdriften</i>							
Græs, Eng m. v. . .	526,1	464,6	457,4	450,9	-14,3	—	14,2
Læggeplads til Tørv	(9,3)	21,6	20,2	25,3	—	—	0,8
	3236,6	3209,9	3196,1	3180,0	-1,8	—	100,0

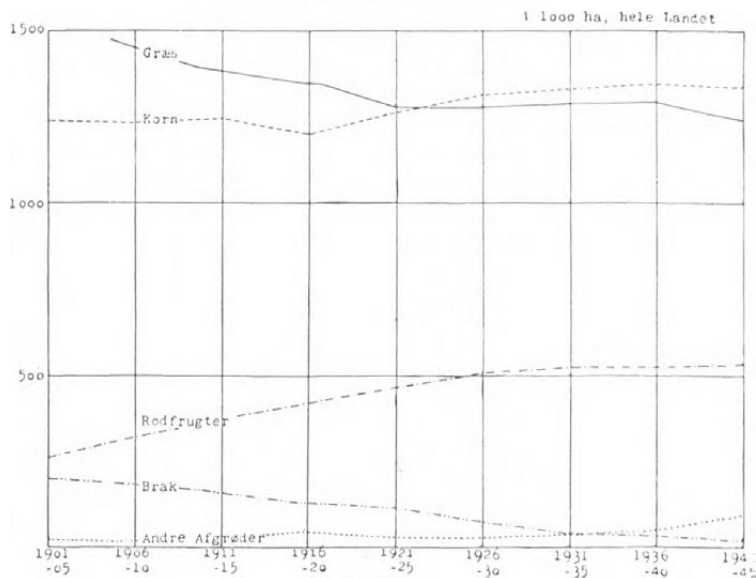
Arealet med Græs og Grønfoder i Omdriften har i Hovedsagen været uændret, derimod ses der at være Tilbagegang i Græsarealerne uden for Omdriften, fra 1938/42 til 1945 ikke

mindre end 14 pCt. Imidlertid skyldes denne Tilbagegang for en væsentlig Del Fraskæring af Læggepladser til Tørv, som jo formentlig i alt væsentligt er taget fra Arealer uden for Omdriften.

Landbrugsarealet reduceredes paany i 1945. Tilbagegangen siden 1938/42 er ikke helt ubetydelig, henimod 2 pCt. Gaar vi 10—15 Aar tilbage, var Landbrugsarealet nogenlunde uændret fra Aar til Aar. De senere Aars Indskrænkning af det landbrugs-mæssigt benyttede Areal hænger vel for en Del sammen med, at ret store Omraader under Krigen blev inddraget til Flyvepladser og andre krigsmæssige Formaal, og hertil kommer desuden Læggepladserne til Tørv.

I det store og hele er Arealbenyttelsen i dansk Landbrug den samme, som man har anvendt gennem en længere Aarrække, hvilket belyses af Tavle I. Kornarealet er udvidet lidt, Græsarealet er gaaet den modsatte Vej, hvilket hænger sammen med Opdyrkning af ukultiverede Arealer. Rodfrugtarealet er gaaet jævnt frem, og i Forbindelse hermed er Brakarealet indskrænket, indtil det nu er uden Betydning. Det er denne For-

Landbrugsarealets Benyttelse.

Tavle I.

skydning i Rodfrugt- og Brakarealerne, der karakteriserer Indførelse af intensiv Driftsform i dansk Landbrug. Spørgsmaalet er nu, om denne Stilling kan bevares, eller Mangelen paa Arbejdskraft tvinger os til Reduktion af de arbejdskrævende Rodfrugt- og Kartoffelafgrøder. Dette Spørgsmaal skal ikke drøftes til Ende her, men der er dog Grund til at fremhæve, at en Nedgang i Rodfrugtdyrkningen naturligt vil medføre en Stigning af Korn- og Græsarealerne, og denne Ombytning, ved vi, fører i Retning af en mindre samlet Landbrugsproduktion.

Kornafgrøderne.

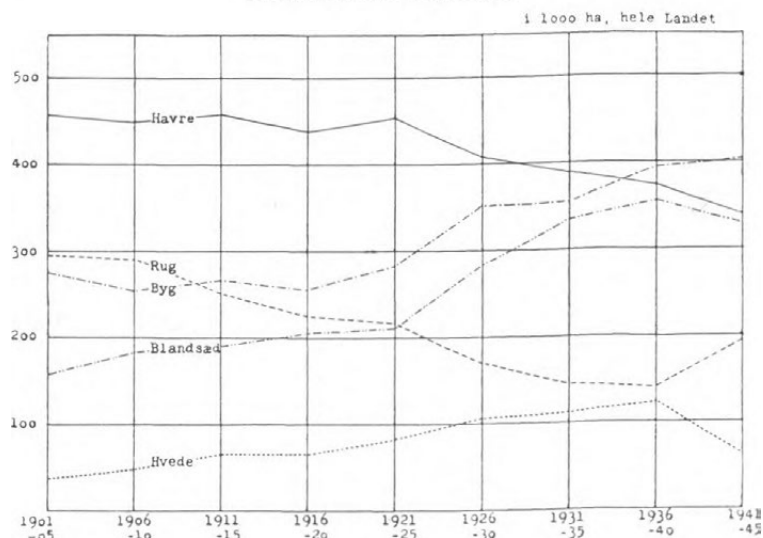
Det samlede Kornareal er som allerede nævnt gaaet en Del tilbage 1944 og 1945. Af Tabel 3 vil fremgaa, at Reduktionen særlig falder paa Rug, der jo var kommet meget højt op paa Grund af Hvedens stærke Tilbagegang ved Udvintring i Aarene med de strenge Vintre 1940/42. Nu ses Hveden at gaa jævnt fremad paany, og saa er der jo ikke Brug for de helt store Rugarealer. Men der er Grund til at advare imod at reducere Rugdyrkningen til saa smaa Arealer, som man var nede paa

Tabel 3. Kornareal i 1000 ha, hele Landet.

	1938/42	1943	1944	1945	% Fremgang fra 1938/42 til 1945	For- holdstal 1945
Hvede	87,8	49,1	84,0	87,3	÷0,6	6,7
Rug	161,7	224,3	196,1	161,2	÷0,3	12,3
Byg	404,6	398,1	395,8	407,5	0,7	31,2
Havre	359,1	336,3	330,4	336,0	÷6,4	25,7
Blandsæd	328,5	333,7	315,7	303,9	÷7,5	23,2
Bælgsæd	5,4	8,9	9,6	12,2	125,9	0,9
Kornareal	1347,1	1350,4	1331,6	1308,1	÷2,9	100,0

i 1930erne. Rugen er en Stabilitetsfaktor i dansk Kornavl ikke alene paa de sandmuldede Arealer, men ogsaa mange Steder paa de bedre Jorder, hvor det i de rugløse Sædskeer kan knibe med at holde Kornafgrøderne fri for Sygdomme. — Tilbagegangen i Areal i de sidste 2 Aar rammer ogsaa Blandsæddyrkningen, men her er der ingen Grund til at udstede Advarsler. Blandingen af Byg og Havre har i dansk Landbrug

Kornarealets Benyttelse.

Tavle II.

faaet et urimelig stort Omfang og bør reduceres kraftigt i de kommende Aar.

Af Tavle II fremgaar, at Bygdyrkingen er gaet jævnt frem siden Aarhundredskiftet, hvilket kun er naturligt. Efterhaanden som man har faaet Jorderne i bedre Kultur og navnlig bedre merglet, er Bygdyrkingen blevet mere sikker. Man ser imidlertid, at samtidig med denne Forbedring af Kulturforholdene har man indskrænket Dyrkingen af Havre i Renbestand og fremmet Blandsæddyrkingen stærkt. De senere Aars Forsøg fortæller med stor Tydelighed, at Byg de allerfleste Steder giver større Udbytte end Havre, navnlig da naar man tager den større Foderværdi i Betragtning, og naar dette er Tilfældet, er det meningsløst at fortsætte med at blande Havre i Byg, — det er jo det, man gør, naar man dyrker Blandsæd. Byg kan paa de allerfleste Jorder udmærket godt dyrkes alene, og skulde man paa helt let Jord føle Trang til at sikre Straalængden for at lette Høstarbejdet, kan man med Fordel blande en Del Vaar-rug i.

Kornsaaningen begyndte i Slutningen af Marts, paa Egne, hvor Jorden bliver hurtigt tjenlig, endda noget tidligere. Ogsaa

paa de jyske Sandjorder, hvor man før holdt sig forsigtigt tilbage, var man tidligt i Gang, idet man nu synes at have indset Betydningen af, at netop disse Jorder bliver tilsaet rettidigt. Saabedet var gennemgaaende meget bekvemt, og Spiringen forløb tilfredsstillende. Trods Nedbøren i April var der dog gennemgaaende gode Betingelser for Ukrudtsharvningen. I Foraarsperioden udvikledes Kornafgrøderne jævnt og frodigt. Vintersæden var meget forskellig fra Sted til Sted, saaledes var Rugen ret tynd, formentlig paa Grund af Sneskimmel e. lign.; den havde fra Efteraaret været kraftig nok. Til Gengæld groede Hveden godt til. Bygget holdt sig en Del tilbage i den solfattige Forsommer og kunde som Helhed ikke klare sig for Havren. Trods den ret frodige Udvikling i den regnrige Sommer, stod Kornafgrøderne gennemgaaende godt op. Lejesæd var ikke særlig almindelig, adskillige Steder havde man dog en Del Besvær med Havren, særlig hvor den var saaet efter Grønjord.

Tabel 4. Høstudbytte i Mill. hkg Kærne og Halm, hele Landet.

	1938/42	1943	1944	1945
Hvede	2,6	1,8	2,8	2,8
Rug	3,0	5,1	4,1	3,1
Byg	12,2	12,9	12,5	12,6
Havre	9,6	10,3	9,8	10,0
Blandsæd	7,5	8,6	7,7	7,4
Bælgsæd	0,1	0,2	0,2	0,2
Korn ialt	35,0	38,9	37,1	36,1
Halm ialt	47,1	51,7	55,6	49,7

Høstudbyttet fremgaar af Tabel 4, hvor 1945 er sammenlignet med de nærmest foregaaende Aar. Det samlede Kærneudbytte i 1945 er opgjort til 36,1 Mill. hkg, hvilket er lidt mindre end i 1944, men mere end 1938/42, der med de 35,0 Mill. hkg vel saa nogenlunde kan svare til en Middelhøst. — Udbyttet af Hvede var meget tilfredsstillende, hvorimod Rugen svigtede en Del. Byg gav jævnt Udbytte, Havren vel nærmest en Del over Middel.

Halmudbyttet var stort som de to foregaaende Aar, men Kvaliteten lod en Del tilbage at ønske.

Rodfrugterne.

Af Arealoversigten i Tabel 5 vil det fremgaa, at Tilbagegangen i Runkelroearealet er fortsat, og at denne Tilbagegang følges af en nogenlunde tilsvarende Fremgang for Fodersukkerroer. Det samlede Areal med Bederoer til Foder var i 1945 paa Højde med 1944, men væsentligt mindre end i 1943 og

Tabel 5. Rodfrugtareal i 1000 ha, hele Landet.

	1938/42	1943	1944	1945	% Fremgang fra 1938/42 til 1945	For- holdstal 1945
Kartofler	77,9	105,5	98,3	107,2	37,6	19,7
Runkelroer	124,2	96,9	83,0	79,2	÷36,2	14,5
Fodersukkerroer	59,1	77,0	75,4	79,6	34,7	14,6
Kaalroer	186,3	183,5	212,1	212,2	13,9	38,9
Turnips	11,3	10,8	7,9	8,5	÷24,8	1,6
Gulerødder	4,7	4,8	4,2	3,3	÷29,8	0,6
Sukkerroer til Foder	21,8	18,6	14,7	14,9	÷31,7	2,8
Sukkerroer til Fabrik	43,5	45,5	42,1	39,4	÷ 9,4	7,2
Cikorierødder	0,8	0,8	0,8	0,7	÷12,5	0,1
Rodfrugtareal	529,6	543,4	538,5	545,0	2,9	100,0

atter noget mindre end i 1938/42. Der er saaledes Tale om en sikker Tilbagegang for Bederoerne og en tilsvarende Fremgang for Kaalroerne, der i 1945 var oppe paa 212 000 ha mod 175 000 i 1940. Trods al Tale om de tørstofrige Roers udbyttmæssige Fortrin paa de gode Jorder og deres særlige Betydning i Fodringen, navnlig i kraftfoderfattige Perioder, er det ikke lykkedes at fastholde det almindelige Landbrug paa denne Udviklingslinie. Forklaringen er naturligvis de vanskelige Forhold, man har været ude for i Bederoedyrkingen, Skadedyrene og i de senere Aar de kølige Forsomre. Endelig spiller jo ogsaa Kaalroernes mindre Arbejdsforbrug med ind. Det er blot noget overraskende, at det er paa Øerne, man har reageret stærkest, idet man her i 1944 havde den største Fremgang for Kaalroerne, og man har fastholdt Stillingen i 1945. Det skulde dog navnlig være paa Øerne, Bederoerne havde Fortrin.

Roernes Saaning fandt Sted under gode Spiringsbetingelser og nogenlunde rettidigt, de fleste Steder i April. Man respekterer nu den rettidige Saanings Betydning, der er ret stærkt

understreget ved de senere Aars Forsøg, men samtidig undlader man Eksperimenterne i Retning af den overdreven tidlige Saaning, idet man har lært af Erfaringerne især i 1944, hvor Saaning sidst i Marts eller først i April gav navnlig Kaalroerne ret stærk Stokløbning. Selv om Roerne spirede godt, var der dog meget store Vanskeligheder for Dyrkningens gode Gennemførelse. Mangelen paa Arbejdskraft og den rigelige Nedbør i Udtyndingsperioden medførte, at Rensning og Renhaking adskillige Steder lod meget tilbage at ønske. Hertil bidrog, at det fugtige, solfattige Vejr hæmmede Roernes Vækst og samtidig fremmede Ukrudtsvegetationen stærkt. Endelig maa nævnes de gentagne stærke Angreb af Bedefluens Larve og ud paa Eftersommeren Virusgulsoten, som hærgede stærkt navnlig i Sukkerroegnene. Men Kaalroerne gik heller ikke Ram forbi. Angrebene af Krusesygegalmyg og den ledsagende Bakteriøse var vistnok mere udbredt end nogensinde, idet disse Angreb ogsaa gjorde sig gældende i Vest- og Nordjylland, hvor man ellers plejer at gaa nogenlunde fri. Alt taget i Betragtning blev Aaret ugunstigt for saavel Bederoer som Kaalroer, men i Sammenligning med de nærmest foregaaende Aar synes Bederoerne at have klaret sig nok saa godt i Konkurrencen med Kaalroerne.

Rodfrugthøstens Størrelse belyses af Tabel 6. Den samlede Høst var væsentligt bedre end i 1944, men Tørstofindholdet gennemgaaende lavere end normalt. Høsttallenes Størrelse kan

Tabel 6. Høstudbytte i Mill. hkg Roer og Kartoffler, hele Landet.

	1938/42	1943	1944	1945
Kartofler	14,0	19,4	14,1	16,1
Runkelroer	72,7	53,3	38,0	40,5
Fodersukkerroer	28,2	36,5	30,1	35,5
Kaalroer	114,9	107,8	103,0	117,6
Turnips	5,1	4,6	2,9	3,4
Gulerødder	1,4	1,3	0,9	0,9
Sukkerroer til Foder	8,5	7,1	4,8	5,5
Sukkerroer til Fabrik ...	16,0	14,6	12,7	12,9
Cikorierødder	0,2	0,2	0,2	0,1
Ialt Rodfrugt	260,9	244,8	206,7	232,5

vanskeligt direkte sammenlignes, idet der maa regnes med en Del Arealforskydninger.

Roetoppen var ikke særlig velegnet til Opfodring eller Ensilering. Virusgulstot og Bedefluelarver havde hærget slemt i Bederoemarkerne, hvorimod Kaalroetoppen var nogenlunde frisk. Ensilering af Kaalroetop er ikke almindelig og spiller vel gennemgaaende ikke nogen stor Rolle, fordi disse Roer giver væsentligt mindre Topudbytte end Bederoerne, men Kaalroetoppen fortjener dog Opmærksomhed under Forhold, hvor Bederoetoppen er skadet af Sygdomme, og hertil kommer, at det er særdeles praktisk at have Kaalroetoppen fjernet fra Marken, da man ellers med milde Vintre risikerer generende og skæmmende Genvækst i Kornmarkerne Aaret efter.

Arealet med *Sukkerroer til Fabriksbrug* gik desværre paany noget tilbage, saaledes at man i 1945 var nede paa 39 400 ha, hvilket er godt 10 pCt. mindre end 1938/42 og 12 pCt. mindre end i 1943. Naar det kniber med at faa dyrket tilstrækkeligt af disse Roer, hvortil knytter sig saa store forsyningsmæssige og handelsmæssige Interesser, er det ikke alene Tilbagegangen i Rentabilitetsmuligheder sammenlignet med andre Afgroder, der gør sig gældende, men ganske givet ogsaa Usikkerheden med Hensyn til at faa gennemført Pasningen af de Arealer, man har paataget sig at dyrke. Det var meget ønskeligt, om de stadige Tovtrækkerier om Dyrkningspriser m. m. kunde afløses af mere stabile Tilstande og Sukkerproduktionen hermed komme ind under bedre Forhold.

Udbyttet 1945 og foregaaende Aar fremgaar af hosstaaende Oversigt, der anføres efter Meddelelse fra A/S De danske Sukkerfabrikker:

	1941	1942	1943	1944	1945
hkg Roer pr. ha	335	300	281	271	295
Sukkerindhold i pCt.	17,9	16,3	16,3	16,5	16,7
Betaling Kr. pr. hkg Roer	4,40	4,40	5,31	5,96	5,73

I Henhold til disse Opgivelser var Udbyttet i hkg Roer pr. ha bedre end 1944 og 1943, men dog en Del under Middelt for de nærmest foregaaende Aar. Middeltallet for Femaarsperioden

1938/42 var 342 hkg. Sukkerindholdet naaede med de 16,7 pCt. ret nær Gennemsnit for 1938/42, der var 16,9 pCt. Betalingen pr. hkg Roer (incl. Tantieme) var 1945 en Del lavere end 1944.

Kartoflerne.

Idet der henvises til Tabel 5, vil man se, at Kartoffelarealet i 1945 var større end de nærmest foregaaende Aar. Den store Fremgang faldt i 1942, da Arealet udvidedes fra at have været 74000 i 1941 til 101 000 i 1942. Denne Fremgang har heldigvis kunnet fastholdes, og Arealet er forøget igen en lille Smule i 1945.

Avlsbetingelserne var i 1945 alt andet end gode. Lægningen gennemførtes rettidigt, men det var vanskeligt nok at skaffe virkelig godt Læggemateriale. Der blev ganske sikkert adskillige Steder lagt alt for smaa Kartoffler. Den fugtige Forsommer sikrede jævn Udvikling, men Kartofflerne var ikke ret vidt fremme, da Varme og tildels Tørke i Slutningen af Juli adskillige Steder satte en Stopper for Udviklingen, i alt Fald for de tidlige Sorter. Hertil kom tidlige og meget voldsomme Angreb af Skimmel. 1945 hører med til de slemme Skimmelaar, og Skaden øgedes stærkt paa Grund af Mangel paa Sprøjtemidler. Det var ikke saa meget Mangel paa Blaasten, der hindrede Sprøjtning, men mange Steder kunde man ikke skaffe Kalk. Kalkværkerne var helt udgaaet for læsket Kalk og Melkalk. Endelig er det jo desværre et Faktum, at Avlerne er alt for daarligt forsynede med Sprøjter. Nu fik man igen i 1945 en Forskrækelse, og det ser ud til, at Interessen er stærkt stigende for at begrænse Kartoffelskimmelsens Virkninger.

Som Helhed blev Avlen kun lille. Tabel 6 viser, at Høstudbyttet blev opgjort til 16,1 Mill. hkg, hvilket maa betegnes som adskilligt under Middel. Hertil kom, at Kvaliteten var daarlig, Kartofflerne lovlige smaa til Læggebrug, og mange Steder var Knoldene gennemsmittet med Skimmel og tog Skade i Kulerne.

Trods alt har 1945 dog gennemgaaende været meget tilfredsstillende for Kartoffelavlerne. Priserne har ligget godt, den jydsk Kartoffelnotering saaledes fra 13—15 Kr. (pr. 100 kg King Edward, Avlers St.) i Begyndelsen af Sæsonen og jævnt sti-

gende til omkring 20 Kr. ved Sæsonens Slutning i Maj. Man undgik Maksimalprisordningen og de mange hermed følgende Ulemper, som erindres fra Høsten 1944. Egentlige Forsyningsvanskeligheder var der ikke Tale om, og Panikopkøb som Aaret før fandt ikke Sted.

Interessen for Læggekartoffelproduktionen er stadig stor, hvilket bl. a. viser sig ved, at der til Statens Plantetilsyn i 1945 anmeldtes 17 850 ha mod 17 370 ha i 1944. I 1946 omfatter Anmeldelsen ikke mindre end 30 640 ha. I de anførte Tal indgaar Fælleskontrollens Arealer: 1944: 697 ha, 1945: 802 ha og 1946: 1 304 ha.

Afsætningen af Læggekartofler i Indland og Udland er gaaet forholdsvis glat, for saa vidt som der har været stor Efterspørgsel, men den daarlige Kvalitet har hist og her beredt Vanskeligheder, saa det var svært at opnaa tilstrækkelig god Sortering.

Afsætningen til Industribrug har i 1945 baade for Kartoffelmelsfabrikker og Spritfabrikker været nogenlunde af samme Omfang som Aaret før, men væsentligt mindre end i 1943.

Kartofler til Industribrug, 1000 hkg.

	Høst	1940	1941	1942	1943	1944	1945
Kartoffelmelsfabrikker . . .		848	884	984	1098	717	745
Spritfabrikker		372	333	451	533	388	413

Den gennemsnitlige Stivelsesprocent var i 1945 for Kartoffelmelsfabrikkerne 15,9 og for Spritfabrikkerne 16,2.

Græs- og Grønfoder.

Aralet med Græs- og Grønfoder var 1945 meget nær som i 1944 1 195 000 ha. Der blev paany benyttet forholdsvis store Arealer til Høslæt.

Vejrforholdene var særdeles gunstige for Græsvæksten. Paa de allerfleste Egne var der jævn og god Græsning Sommeren igennem, og naar man tager i Betragtning, at der var Tale om tidlig Udbinding, og at man mange Steder kunde holde Kreaturerne ude til hen i November, vil man forstaa, at Udbyttet af Græsarealerne har været endog meget stort. Den jydsk

Tabel 7. Græs og Grønfoder i 1000 ha, hele Landet.

	1938/42	1943	1944	1945	% Fremgang fra 1938/42 til 1945	Forholdstal 1945
<i>Indenfor Omdriften.</i>						
Grønfoder	8,6	5,7	6,7	7,0	÷18,6	0,6
Lucerne	21,7	26,6	28,0	26,1	20,3	2,2
Kløver og Græs, Høslæt	193,0	245,9	260,8	247,5	28,2	20,7
Kløver og Græs, Græsning	514,3	430,7	441,3	463,8	÷ 9,8	38,8
Ialt i Omdriften ..	737,6	708,9	736,8	744,4	0,9	62,3
<i>Udenfor Omdriften:</i>						
Var. Græs til Høslæt ..	27,6	27,6	26,0	25,3	÷ 8,3	2,1
Var. Græs til Græsning	182,7	163,8	152,7	162,1	÷11,3	13,6
Eng o. lign. Arealer til						
Høslæt	75,3	64,7	60,9	56,5	÷25,0	4,7
Græsning	133,2	117,4	127,2	119,4	÷10,4	10,0
Fælled, Strandmark o. l.	107,3	91,1	90,6	87,6	÷18,5	7,3
Ialt udenf. Omdriften	526,1	464,6	457,4	450,9	÷14,3	37,7
Ialt Græs og Grønfoder	1263,7	1173,5	1194,2	1195,3	÷ 5,4	100,0

Græsmarkssektions Græsningskontrol gav i Gennemsnit for 27 Ejendomme et Udbytte paa 5512 F. E. pr. ha Græs, Hø og Ensilage. Kun i 1943 har Sektionens Udbytte været større. Statistisk Departements Oplysninger om Græsningsudbyttet (Tabel 8) viser imidlertid at 1945 ligger i Spidsen, og herefter skulde dette Aar repræsentere det største Udbytte i Græsning, der endnu er konstateret i Danmark.

Som det fremgaar af Tabel 8, var Høstudbyttet paa Højde med de nærmest foregaaende to Aar, der jo ligger langt over,

Tabel 8. Høstudbytte af Hø, Grønfoder og Græsning, hele Landet.

	1938/42	1943	1944	1945
Lucernehø*), Mill. hkg	—	1,8	1,9	1,8
Agerhø, Mill. hkg	9,6	14,6	15,8	14,8
Enghø, Mill. hkg	3,3	3,9	3,5	3,2
Hø ialt, Mill. hkg	13,9	20,3	21,2	19,8
Grønfoder og Græsning Mill. Afgrødeenheder	33,0	34,8	36,9	40,0

*) før 1940 incl. i Agerhø.

hvad der høstedes i de første Krigsaar, da Forsommertørke ned-satte Høproduktionen til et Minimum.

Det samlede Høstudbytte.

I Lighed med tidligere Aar er det samlede Udbytte af Kærne, Halm, Roer og Kartoffler samt Grønfoder til Hø og Græsning udtrykt i Afgrødeenheder (Tabel 9).

Tabel 9. Høstudbytte i Mill. Afgrødeenheder, hele Landet.

	1938/42	1943	1944	1945
Kærne	32,7	36,4	34,7	33,7
Halm	9,4	10,3	11,2	10,0
Kornafgrøder ialt	42,1	46,7	45,9	43,7
Roer og Kartoffler	34,1	32,7	27,1	30,5
Grønfoder, Hø og Græsning	38,3	43,1	45,5	48,0
Høsten ialt	114,5	122,5	118,5	122,2

1945 kommer her op paa 122,2 Mill. A. E., hvilket er højeste Tal for Landets samlede Høst, som vi har set i en længere Aarrække. Kun i 1938 har man haft større Udbytte; opgjort paa samme Maade som 1945 naaede man da op paa 124,8 Mill. A. E. 1945 var altsaa ikke noget Rekordaar, men i Betragtning af, at det drejer sig om det 6. i Rækken af Krigens onde Aar, maa Høstresultatet karakteriseres som meget tilfredsstillende.

Det er jo navnlig det store Græsmarksudbytte, der bidrager til, at Høstresultatet i 1945 blev saa godt. Kornavlen var middel eller en Smule over, men Avlen af Rodfrugter en Del under Middelhøst.

Frøavlen.

I Frøavlens Arealstatistik (Tabel 10) er der en vis Usikkerhed, hvad angaar Gruppen „andet Mark- samt Havefrø“; Tællingsmaaden har ikke været ens gennem Aarene, de uspecificerede Arealer har været af meget forskelligt Omfang.

Det samlede Frøavlsareal har været 53 000 ha mod 58 000 ha i 1944 og 62 000 ha i 1943. Der er saaledes Tale om en ret betydelig Nedgang, men Arealet har dog i 1945 været betydeligt større end i Femaaret 1938—42, da det var nede paa 38 000 ha. At man under Krigen har kunnet holde et

Tabel 10. Frøavlsarealer i 100 ha, hele Landet.

	1938/42	1943	1944	1945	% Fremgang fra 1938/42 til 1945	Forholdstal 1945
Runkelroer og Fodersukkerroer	17,6	41,9	30,8	26,6	51,1	5,0
Kaalroer og Turnips	8,4	36,6	21,6	12,2	45,2	2,3
Sukkerroer	4,5	14,9	12,7	11,1	146,7	2,1
Rødkløver, tidlig	28,6	26,9	25,8	20,4	÷28,7	3,9
Rødkløver, sildig	37,2	72,3	69,7	61,7	65,9	11,7
Hvidkløver	36,6	37,7	44,7	40,8	11,7	7,7
Andre Græsmarksbælgpl. . .	14,7	30,6	27,8	33,1	111,6	6,2
Bælgpl. og Græsser i Bland.	3,7	6,7	5,4	5,7	54,1	1,1
Hundegræs	57,1	47,8	50,9	56,1	÷ 1,8	10,6
Alm. Rajgræs	55,2	85,9	86,3	58,7	6,3	11,1
Ital. Rajgræs	26,0	54,7	50,3	40,7	5,7	7,7
Engsvingel	38,7	40,8	44,6	47,7	23,3	9,0
Alm. Rapgræs	12,1	9,7	10,3	11,1	÷ 8,3	2,1
Timothe	14,2	18,8	21,8	21,8	53,5	4,1
Andre Græsser	7,2	9,6	9,6	8,7	20,8	1,6
Andet Mark- samt Havefrø	(16,6)	(81,1)	(66,0)	(73,0)	(339,8)	(13,8)
Ialt Frøareal	378,4	616,0	578,3	529,4	40,0	100,0

forholdsvis stort Areal med Frø, er Udtryk for, at Priserne som Helhed af Avlerne har været betragtet som tilfredsstillende. Selv om Forbrugerne — med større eller mindre Ret — af og til har klaget over den stærke Prisstigning paa Frø sammenlignet med Aarene før Krigen, maa man dog vist i det store og hele være tilfreds med den førte Avls- og Prispolitik. Det er jo ligetil, at det har spillet den allerstørste Rolle for Planteavl, at man har kunnet tilfredsstillende Efterspørgslen af Frø af de allerfleste betydende Sorter.

En væsentlig Del af Nedgangen falder paa Rodfrugtfrø, hvor navnlig Kaalroe og Turnips er gaaet stærkt tilbage. De 1200 ha svarer nogenlunde til Arealet i Aarene før Krigen, men er dog nærmest lidt under. Ogsaa Kløverfrøavl er ramt af Nedgangen, medens der er Fremgang for andre Græsmarksbælgplanter; denne Fremgang falder navnlig paa Sneglebælg, der i de senere Aar har haft stort Areal. Hundegræs er gaaet frem, men de øvrige „store“ Græsser noget tilbage. I 1939 udgjorde Græsfrøavl 57 pCt. af hele Frøavlsarealet, men i 1945 kun 47 pCt.; her er altsaa Tale om en betydelig Tilbagegang, der

modsvares af en Fremgang baade for Rodfrugter og Græsmarksbælgplanter.

Udlægget i Foraaret 1944 blev saet under jævnt gode Forhold og udvikledes godt, men den af den rigelige Nedbør fremkaldte kraftige Dæksæd medførte dog en Del Skade med paafølgende Ompløjninger. Kassationen var dog ikke — maaske bortset fra Rodfrugterne — større end normalt. Den milde Vinter begunstigede Overvintringen.

Tabel 11. Frøudbytte 1935/44, 1942, 1943, 1944 og 1945.
(Efter Danske Landboforeningers Frøforsyning).

	1935/44	1942	1943	1944	1945
Barres	2295	1989	2182	1696	1508
Fodersukkerroe	2039	1991	2147	1612	1570
Sukkerroe	1943	1571	1796	1329	1300
Kaalroe	1315	1336	2077	970	1040
Rødkløver, tidlig	234	149	256	288	220
Rødkløver, halvsildig	368	236	379	374	277
Hvidkløver, Morsø	256*)	270	306	285	311
Sneglebælg	864	685	1079	679	1058
Timothe	437	407	433	493	423
Alm. Rajgræs, tidlig	1034	987	1252	1074	1130
Ital. Rajgræs	1145	835	1345	1284	1108
Hundegræs	628	448	644	627	622
Engsvingel	750	730	703	788	702

Frøudbyttet (Tabel 11) var for Rodfrugterne en Del under Middel. Det samme gælder Rødkløver, hvorimod Hvidkløver og Sneglebælg gav godt Udbytte. Græsserne gav omkring Mid-deludbytte.

Andre Afgrøder — Brak.

Det fremgaar af Tavle I (Side 484), at „andre Afgrøder“, der i denne Fremstilling omfatter Frøavlens, Industriplanter, Grønsager paa Friland m. v., gennem Aarene kun har lagt Beslag paa ret smaa Arealer, men under de to Verdenskrige er blevet taget stærkere i Brug end normalt. Dette gælder ikke mindst Krigen 1939—45. Fremgangen i denne Periode skyldes dels en

*) Gennemsnit af 7 Aar.

Udvidelse af Frøavlsarealet og dels, at man kom ind paa udvidet Dyrkning af Olie- og Spindplanter og en Del andre Afgrøder med særlige Formaal.

De vigtigste Industriplanters Dyrkningsarealer belyses for de senere Aar af følgende Tal:

	1942	1943	1944	1945
Spindhør, ha	6272	6558	7341	7989
Hamp, ha	1771	2184	1479	255
Oliehør, ha	3556	2661	3733	2612
Sennep, ha	18016	17158	15213	13249

Spindhørarealerne svarede i 1945 til Skætterernes Kapacitet, idet man i Kraft af statsgaranterede Aftaler vedrørende Afsetning af Produkterne synes at være gaaet ret nær til Grænsen for, hvad Maskinanlæggene kan overkomme. Det har i de senere Aar været forholdsvis let at faa tegnet Arealerne, hvilket maa ses i Belysning af, at de opnaaede Priser i det store og hele har været tilfredsstillende. I dette Forhold kan der muligvis ske Ændring, efterhaanden som Statsgarantien falder bort, men i 1946, hvor denne Garanti allerede er sat ud af Kraft, har det dog været forholdsvis let at faa tegnet Arealerne, der imidlertid er stærkt reducerede.

Hampdyrkingen blev igen i 1945 stærkt formindsket og var med de 255 ha ret betydningsløs. I 1946 er den i det store og hele standset. Denne Udvikling skyldes, at Rebfabrikkerne ser deres Fordel ved at anvende Hørprodukter i Stedet for Hamp.

Oliehør og Sennep holdt Arealerne nogenlunde i 1945, da de statsgaranterede Priser endnu var i Kraft. I 1946 er dette Prisgrundlag taget bort, men meget tyder paa, at man har været for rask til at skære denne Produktion ned.

Avlen af Spind- og Olieplanter havde i 1945 jævnt gode klimatiske Betingelser, saaledes at der gennemgaaende opnaaedes tilfredsstillende Udbytte som Helhed. Den rigelige Nedbør i August vanskeliggjorde Bjærgningen og gav Anledning til en Del Frøspild.

Brakarealet (Helbrak + Halvbrak) var i 1945 12 658 ha mod 11 900 ha i 1944 og 15 800 ha i 1943. Der har været jævn Til-

bagegang i en lang Aarrække, men i 1945 altsaa en lille Fremgang. Om der nu er ved at ske en Vending — den kunde være fremkaldt af den flere Steder helt kritiske Situation med Hensyn til Ukrudtets Bekæmpelse — er det endnu for tidligt at udtale sig om.

Gødningsanvendelsen.

Paa Grundlag af Gødningsfirmaernes Salgsstatistik kan som tidligere Aar anføres Oversigt over de Mængder af Kunstgødning, der er udleveret til Landmændene. Tallene svarer til „Gødningsaaret“ 1. Juli—30. Juni (Tabel 12).

Tabel 12. Forbruget af Kunstgødning i 1000 t pr. 1. Juli.
(Gødningsfirmaernes Opgørelse.)

	1940/41	1941/42	1942/43	1943/44	1944/45
18 % Superfosfat	87,1	33,7	0	0	0
Thomasfosfat	—	—	9,2	14,1	18,1
40 % Kaligødning	191,3	152,4	140,3	137,1	139,9
Kalksalpeter	202,5	191,0	194,6	137,6	191,3
Chilesalpeter	0,3	0	0	0	0
Natronsalpeter	0,7	0	0	0	0
Sv. Ammoniak	42,9	56,1	20,1	23,4	3,8
Kalkkvælstof	9,8	12,8	20,7	21,0	13,1
Nitrophoska	0,01	0	0	0	0

Fosforsyretilførslen indskrænkede sig atter i 1945 til Anvendelse af smaa Mængder Thomasfosfat, der tildeltes fosforsyretrængende Arealer. I Aarene før Krigen anvendtes henimod 400 000 Tons Superfosfat aarligt, saa de smaa Mængder Thomasfosfat maa jo for Landet som Helhed siges at være uden virkelig Betydning. Naar man saa samtidig tager i Betragtning, at Tilførslen af Fosforsyre gennem importerede Foderstoffer er fuldstændig standset, kan det ikke undre, at Fosforsyremangel gør sig gældende mange Steder. Der er dog vist ingen Tvivl om, at man ofte er tilbøjelig til at overdrive Betydningen af denne Mangel. Den kan være kritisk paa mange nyopdyrkede Jorder, men paa Gaarde, hvor der holdes jævnt gode Besætninger, vil egentlig Mangel være sjælden.

Kalitilførslen i Kunstgødning har under Krigen været en Del

større end i Aarene før Krigen. Det aarlige Forbrug var i 1937—40 godt 100 000 Tons 40 pCt. Kaligødning, men i de senere Aar 30—40 pCt. større. Naar det samtidig tages i Betragtning, at Staldgødningens og Ajlens Kaliindhold i det store og hele har været normalt, bliver Resultatet, at vi i Krigsaarene snarere har øget end formindsket vore Kalireserver i Jorden. Imidlertid ser det ud til, at den stærkt nedskaarne Tilførsel efter Kapitulationen kan blive ret skæbnesvanger. Jorden kan — i Almindelighed — lettere udtømmes for Kali end for Fosforsyre.

Kvælstoftilførslen var i 1945 omtrent, hvad man under Krigen har vænnet sig til at kalde normal, i hvert Fald hvad angaar Kalksalpeter. Derimod var Svovlsur Ammoniak reduceret til næsten ingenting og Kalkkvælstof betydeligt nedskaaet. Den samlede Anvendelse af Kvælstofgødning var noget over 200 000 Tons, hvilket er en Del mindre, end hvad der anvendtes før Krigen. Naar det samtidig betænkes, at Staldgødning og Ajle kvælstofmæssigt er stærkt forringet, vil man forstaa, at der mange Steder er Brug for mere Kvælstof, end det er muligt at skaffe.

Tabel 13. Egnenes forholdsvise Kunstgødningsforbrug 1944/45.
(Gødningsfirmaernes Opgørelse.)

	kg pr. ha 15 1/2% Kvælstofgødning	Kaligødning	Forholdstal for rene Næringsstoffer	
			Kvælstof	Kali
Sjælland	85	36	100	108
Bornholm	71	38	100	139
Lolland-Falster	143	59	100	107
Fyn	92	41	100	115
Østl. Jylland	69	42	100	157
Nordl. —	49	39	100	209
Vestl. —	47	49	100	272
Syd. —	55	52	100	246
Hele Landet	67	44	100	169

I Tabel 13 er foretaget Beregning af Egnenes forholdsvise Kunstgødningsforbrug for Aaret 1944/45. Fosforsyren er gledet ud af Beregningen.

Prisforhold og Afsætning.

I flere af de foregaaende Afsnit er Prisforhold og Afsætningsmuligheder berørt. I Tabel 14 er meddelt samlet Oversigt over Priserne paa de vigtigste Planteavlsprodukter, og hvor der især lægges Vægt paa de direkte salgbare Produkter. Her ved faar Oversigten navnlig Værdi for Bedømmelse af det økonomiske Grundlag for de Landbrug, der lægger Vægt paa et saadant Salg, medens Stillingen for den almindelige Brugs-type, hvor Husdyrproduktionen er overvejende, kun kan bedømmes ved Betragtning af Prisudviklingen for Smør, Flæsk, Æg m. v. Vedrørende disse Forhold henvises til Artiklen: Husdyrbruget 1945, i forrige Hæfte af Tidsskriftet.

Tabel 14. Priser paa Planteavlsprodukter, Kr. pr. 100 kg.

(Efter Det landøkonomiske Driftsbureau, 1. Juli—30. Juni.)

	1941/42	1942/43	1943/44	1944/45	1945/46
Hvede, Sælger	29,04*)	29,25*)	29,45*)	29,25*)	29,25*)
Rug	30,04*)	30,25*)	30,45*)	30,25*)	30,25*)
Byg 2 rd., Sælger	26,04*)	26,25*)	26,25*)	26,25*)	26,25*)
Havre	26,04*)	26,25*)	26,25*)	26,25*)	26,25*)
Havrehalm	20,74	12,18	8,25	9,00	9,65
Kartofler (Sælgers St. Sj.) ...	17,97	14,73	14,79	20,16	19,07
Sukkerroer	4,40	4,40	5,31	5,96	5,73
Runkelroefrø	215,00	248,00	182,00	204,00	218,00
Kaalroefrø	395,00	440,00	145,00	234,00	240,00
Rødkløverfrø, halvs.	—	820,00	510,00	575,00	785,00
Hundegræsfrø	240,00	242,00	236,00	236,00	240,00
Engsvingelfrø	230,00	232,00	210,00	210,00	215,00
Indekstal for Planteprodukter (1909—14 = 100)	277	269	250	269	269
Indekstal for Husdyrprodukter (1909—14 = 100)	225	238	243	242	227

*) Maximalpris + Tillæg.

Kornpriserne har i 1945 været de sædvanlige i Henhold til Kornloven. Prisen paa Frihandelskorn var efter Høst 1945 omkring 40 Kr. pr. 100 kg (til Avler) for derefter at stige langsomt først paa Vinteren, senere noget stærkere, saaledes at man omkring Maj naaede op omkring 50 Kr. Mod Høstaarets Slutning indtraf det sædvanlige Fald.

Halmprisen er steget lidt, men varierer jo altid stærkt fra Egn til Egn. Der har ikke efter Høst 1945 været Tale om nogen udpræget Halmmangel, saadan som man kendte det efter de tørre Aar 1940—42, men mod Vinterfodringsperiodens Slutning var der dog stedvis en Del Opkøb til Landbrug med forholdsvis store Besætninger.

Frøpriserne viser Stigning sammenlignet med Høst 1944. Stigningen er størst for Kløver. For en Del Frøsorters Vedkommende har forholdsvis gode Eksportpriser bidraget til det stigende Niveau.

Indekstallet for Planteprodukter (1909—14 = 100) har holdt sig uforandret paa 269. Dette kan dog ikke tages som umiddelbart Udtryk for, at de økonomiske Betingelser for Salgs-Planteproduktionen er de samme som efter Høst 1944. I Aarets Løb er der sket en stærk Prisforhøjelse paa visse Driftsmidler, navnlig Arbejdskraft. Driftsbureauets Opgørelse viser en Stigning i Medhjælperlønninger paa 26—29 pCt. fra 1. Maj 1945 til 30. April 1946 og for en Del af de foran omtalte Salgsprodukter, ikke mindst Frøavlens, er der Tale om et stort Arbejdsforbrug. Hertil kommer Forhøjelse af Omkostningerne til Vedligeholdelse af Maskiner, Redskaber, Bygninger m. v. De ensidige Planteavlsbrug vil derfor — trods stigende Salgspriser — gennemgaaende være ringere stillet i Høstaaret 1945/46 end Aaret før.

Men er der Tilbagegang i Rentabilitet for Planteavlsprodukterne, er den dog betydeligt større for Husdyrprodukterne, hvor Indekstallet er gaaet ned fra 242 til 227. Og da langt den største Part af Afgrøden omsættes gennem Husdyrene, vil de økonomiske Muligheder for Planteproduktionen som Helhed i det forløbne Aar være stærkt forringet.
